

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disput. VII. Quodnam sit subjectum Attributionis Logicæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

DISPUTATIO VII.

Quodnam sit subjectum Attributionis Logicae?

Septemdecim diversa sunt hac de re sententiae.

QUOT capita tot sententiae. Nullibi in studio philosophico major opinandi libertas. Septemdecim diversa vidi diversorum hac de re placita; Unoquoque acriter suam stabilire sententiam contentente, & veluti Spartam adepto quam adornet, nullum non movente lapidem, ut id, cui primas is in Logica defert, dignitate ac praestantia ceteris omnibus antecellat. Praecipuas hic sententias attexam, omnes enim referre nec otium est nec animus. In tanta verò opinandi varietate certi aliquid statuere, & in quo firmiter quis figat pedem, factu fortasse difficilius est, quam quivis arbitretur.

SECTIO PRIMA.

Quorundam de subiecto Attributionis Logicae sententiae.

I. Negant aliqui dari subiectum Attributionis Logicae.

NONnulli parum interesse censentes solvatur nodus Gordius, an scindatur, ut ab hac se difficultate expediant, negant unum aliquid dari ad quod cetera omnia referantur, quodque in Attributionis subiectum assumatur. Animadvertent nimirum in subiecto Attributionis Logicae assignando non parum negotij esse, novisque indices nodos, novos nexus occurrere, quique aegre solvi possent. Quid remedium? scindantur, inquit, negetur objectum Attributionis, finita lis est, soluta questio.

II. Hic philosophandi modus magnam partem in scientiis confusione.

At sanè hoc non solvere difficultatem, sed fugere est, & ordine sublato, deordinationem in scientiis, & confusionem inducere, rebusque per se non claris novas tenebras offundere. Dum enim primum illud & praecipuum objectum, quodque ut finis ultimus, ac scopus statui solet, tollitur, quo quaque scientia tendat ignotum relinquitur: sicque in scientiis obscuritatis non parum reperitur necesse est, confusionis plurimum, certi nihil. Ad huius ergo sententiae impugnationem.

III. Ad obiectum Attributionis duo requiruntur. Differentia inter Obiectum Attributionis, & Principale.

Notandum primò ad objectum Attributionis duo in omni scientia requiri ut scilicet & de illo in scientia illa tractetur, & ut illius gratia ad perfectiorem scilicet illius cognitionem acquirendam, cetera in illa scientia tractentur omnia. Hinc ortum habet distinctio illa obiecti, in objectum Attributionis & Principale, quae sicut includens & includum ad se invicem comparantur, hoc enim in illo includitur, non è contra. Unde si contingat de nobili aliquo obiecto in scientia quapiam disputari, ad quod tamen cetera non referantur, id Principale obiectum erit, non Attributionis.

IV. Quomodo reliqua ordinari debeant ad subiectum Attributionis.

Notandum secundò: Dum dicimus ad subiectum Attributionis requiri ut omnia quae in illa scientia tractantur, ad illud referri debeant, id intelligi ordinatione scientiae, non scientis, nec enim ad hoc sufficit quod quis rem aliquam in ordine ad aliud disputet, sed requiritur ut res ipsa in ratione scibilibus ad illud ex natura sua ordinetur, & ad perfectiorem illius notitiam conducatur.

V. Quae ad aliquid ordinantur possunt per se esse scitum digna.

Notandum tertio, hanc nihilominus connexionem & subordinationem non necessariò tantam esse, ut quae ad alterius cognitionem illustrandam ordinantur, si ea ab hoc ordine praescindamus, nihil in se scitu dignum contineant. Haec enim & similes

in Theologia veritates Iustitia virtus est qua ad suum cuique tribuendum excitat, temperantia ad inordinatos animi motus frangendos deservit, licet ad perfectiorem Dei, boni omnis fontis & originis cognitionem conducant, per se tamen, & praescindendo ab hoc ordine sunt expetibiles. Sicut in voluntatis, & si quaedam merè in ordine ad finem, & secundum bonum utile sint expetibilia, ut portio amara, scissio, venæ, & similia in ordine ad sanitatē, alia tamen sunt, ut amæna deambulatio, recreatio honesta, & ejusmodi, quæ licet ad hunc etiam finem conducant, propter alios tamen fines sunt expetibilia. Idem ergo est in intellectu.

Postremò notandum ad hanc subordinationem objecti attributi ad Attributionis in esse scibilibus sufficere, ut vel tanquam vitiosum referatur ad integrum, vel minùs perfectum ad perfectius, ut hac ratione objecti Attributionis dignitas magis innotescat. Sic Philosophus moralis de virtute differit, & vitio, utpote ut cuius notitia virtuti aliquis accrescit splendor, sic medicus de sanitate & morbis, Physicus de luce agit & tenebris, ex quarum nimirum consideratione luci lucis aliqua fit accessio. Sic Logicus de syllogismo sophistico ac probabili disputat & demonstratione, eo scilicet fine ut opposita juxta se posita magis elucescant.

Ex his ergo rectè deducitur in plerisque scientiis unum aliquod objectum reperiri non difficile ter posse, ad quod reliqua illic tractata referantur, vel tanquam partes ad totum, vel ut effectus ad causam, proprietates ad essentiam, vitiosa ad integrum, imperfecta ad perfectum, vel quid simile nec merè dispartat se ad illud habeant, sicut cognitio formicæ ad Angelum, sed pertinenter, & cum subordinatione aliqua, sicque illius cognitio ad perfectam alterius cognitionem conducatur. Confirmatur: nam quoad Logicam in particulari, huiusmodi objectum assignabitur, quæ est optima huius sententiae impugnatio.

Alii, si tamen alii (utramque enim sententiam eodem recidere existimo) in hac obectorum de dignitate veluti contentione tetrarchiam quantur dam instituunt; quatuor itaque Attributionis obiecta pariter inter se perfectionis, pariter praestantiae statuant, nempe propositionem, Argumentationem, modum sciendi ut sic, & actum intellectus ut sic, inter quæ Dialecticæ fines ac limites ex æquo patiuntur.

Sed eodem modo impugnantur quo praecedens sententia, qui enim in scientia aliqua plura Attributionis obiecta quam unum statuit, nullum statuit. Deinde ut hanc suam opinionem stabiliant, novâ sibi fingunt objecti Attributionis notionē, quod si quis facere voluerit, non quatuor tantum, sed quater quatuor Attributionis obiecta in quavis facile scientia reperiet. Sicut si quis novam definitionem solis cudat, dicatque, sol est corpus luminosum in sphaera celestibus intermicans, tot in caelo soles posuerit, quot stellas. His satis superque refellitur hæc sententia: quare cum ea fusè & benè refuter P. Arriaga d. z. Log. l. 5. ulteriori illius impugnatione super sedeo. Videatur ipse loco citato.

Terriò alij tres modos sciendi, definitionem scilicet divisionem & argumentationem. Quartò Nonnulli propositionē iis adiciendo, hæc quatuor obiectum Attributionis Logicae esse pronunciant. Quæ sententia

Explicitur exemplo voluntatis.

VI. Varii modi quibus unum obiectum referatur ad aliud. Ex vitio consideratione virtutis accrescit splendor.

VII. Quæ ratione in plerisque scientiis reperitur obiectum Attributionis.

VIII. Nonnulli quatuor Attributionis obiecta in Logica statuant.

IX. Qui plura Attributionis obiecta quam unum statuit, nullum statuit.

X. Duae aliae sententiae de obiecto Attributionis Logicae.

tentia vel ex eo improbantur, quod cum natura objecti Attributionis aperte pugnent, illud quippe est ad quod cetera omnia in illa scientia referuntur, hi vero auctores cum tria vel quatuor Attributionis objecta statuunt, perinde est, ut dixi, ac si nulum statuerent, cum nulum per ipsos sit ad quod cetera referantur, quae in illa scientia tractantur.

XI.
Alij modum
sciendi in
communi
volunt esse
sub. Attrib.
Logicae.

Quotid. Ravius & alij objectum Attributionis Logicae statuunt modum sciendi in communi prout a definitione abstrahit, Divisione, & Argumentatione. At sane haec imperfecta admodum videtur modum sciendi cognitio, nec per se scitu digna, in scientia praesertim practica cum ex vi hujus adeo generalis notitia, non Definitionem, non Divisionem, nec ullum omnino sciendi modum conficere quis possit.

XII.
Nec argu-
mentatio in
communi
nec syllogis-
mus est ob-
ject. Attrib.
Logicae.

Sexto Albertus Magnus tract. secundo in Porphy. c. 4. & alij, Argumentationem in communi. Septimo nonnulli syllogismum Attributionis Logicae subjectum esse asserunt. Sed neutrum probat: non primum, nec enim est cur definitionem quis a subjecto Attributionis excludat, ut postea videbimus. Non secundum, quia cum de Demonstratione per se agat Logica, syllogismus probabilis ad eam refertur, cum sit in eo genere perfectissimum. Quod verò Logica per se agat de Demonstratione, probatur primo ex Aristotele qui id in sua Logica praestitit, deinde peculiare ab Aristo. & Dialecticis assignantur ad Demonstrationem conficiendam regulae, dicitur enim debere esse ex primis immediatis &c. ergo illius cognitio per se in Dialectica & primario est expectanda.

Logica per
se agit de
Demonstra-
tione.

SECTIO II.

*Nec Propositio per se nota, nec conclusio est ob-
jectum Attributionis Logicae.*

I.
Ostensa opi-
nio Proposi-
tionem per
se notam ait
esse Objec.
Attrib.
Logicae.

Octava itaque sententia est docti cujusdam recentioris, qui Propositionem statuit obiectum Attributionis Dialecticae, non quidem propositionem in communi, sed prout ad prima principia descendit, illud maximè, non potest idem simul esse & non esse. Unde hanc propositionem seu principium reliquis omnibus de quibus in Logica tractatur praefert, & obiectum illius Attributionis constituit.

II.
Ratio est,
quia talis
propositio
est omnium
in Logica
scitu dignis-
sima.

Ratio est, si enim dignitatem spectemus, propositio haec est aeterna, ut ajunt, veritatis, & cognitum dignissima; imò prima principia, inter quae primum haec locum obtinet, dignitates à Philosophis non cupantur: si certitudinem, oraculum est Metaphysicum: si claritatem, ex prima statim terminorum apprehensione intellectum in sui assensum vel nolentem rapit: si denique utilitatem, hanc in omni sui parte ac discursu utitur Dialectica, huic innititur tanquam fundamento. Quidni ergo huic primae deferantur in Logica? hanc Attributionis obiectum constitui quid vetat? Haec sententia sine dubio est plausibilis.

III.
Propositio
illa non
spectat ad
Logicam, sed
ad Meta-
physicam.

Sed contra primò, quia enim pars hujus principij spectat ad Logicam, nec enim quidquam artificij sui in eo invenit Dialectica, nisi in quantum propositio est, seu praedicatum connectit cum subjecto in quo propositiones omnes sunt pares; reliqua quae in illo reperiuntur spectant ad Metaphysicam. Sin verò ideo ad Logicam spectare illud quis dicat, quod eo utatur Logica; pari jure Definitionem, ac Divisionem ad Physicam spectare dicat & Metaphysicam, cum his non minus utatur haec scientia, quam Logica illo principio.

IV.

Contra secundò non minus alijs utitur principiis Dialectica quam illo supra posito, ut dicit de omni,

dici de nullo; quae sunt eadem uni tertio sunt eadem Non uno inter se, quae ipsi norma est & regula, in qua omnem tantum argumentationem fundat, ergo non hoc principium in particulari, sed primum principium ut sic, principio, statuerendum est subjectum Attributionis Logicae, utitur ex qua sententia sectione praecedente impugnata in aquo Dialectica.

Contra tertio, ut enim sciamus quid praecipue spectet ad Logicam, sitque peculiare illius obiectum, non spectandum solum quid juret scientias, sed quid magis eas juvet dependentem à Logica; cum ergo definitio & maximè ad rem cognitio nem deferat, utpote essentiam cuiusque rei manifestans, & in ea artificij Logici multo plus reperitur quam in hujusmodi propositione per se non rationem, potiore jure statuetur obiectum Attributionis Logicae.

Dices primò, utitur hac propositione Logica, ergo est obiectum illius. Contra primò utitur ea Physica & Physica, utuntur aliæ scientiae, earum ergo similiter est obiectum. Contra secundò: etiam utitur intellectui, ergo vis nativa intellectus, & species erunt obiectum Logicae. Dices de intellectu aut speciebus non tractat Logica, tractat de hac propositione. Contra: merè de illa tractat in quantum in ea relucet artificium commune propositionis, imò minus aliquo modo quam de alijs propositionibus, cum intellectus, his terminis propositis, velit nolit in assensum prorumpat.

Dices secundò: est omnium Logica actuum fundamentum, ergo est obiectum illius Attributionis. Contra primò: domus innititur fundamento, ergo hoc est obiectum Attributionis Architecturae. Contra secundò: hoc quod est esse fundamentum, non accipit à Logica, sed vel à Metaphysica, vel ab ipso lumine naturali, quorum ergo hoc nomine erit obiectum Logica?

Nona opinio est Averis, q. 2. f. 5. quem sequuntur Recentiores aliqui, nempe conclusionem esse obiectum Attributionis Logicae. Pro hac sententia afferri argumentum potest ad speciem non improbabilem, ut enim argumetur, illud subjectum est Attributionis cuiuscumque scientiae, de quo per se agit in illa scientia, & ad quod cetera omnia quae in illa tractantur referuntur, sed ejusmodi est conclusio in Logica, ergo. Minor in qua est difficultas probatur, quare enim terminos apprehendimus, nisi ut propositionem componamus? quare propositionem addiscimus, nisi ut eandem tanquam praemissam in syllogismo statuamus? ad quid verò praemissa nisi ad conclusionem inferendam? ergo ultima omnium est conclusio, & ad illam comparandam cetera omnia referuntur.

At sane parum urget hoc argumentum, eadem enim prorsus formam probaret quis quantitatem, vel motum, & non corpus naturale esse subjectum Attributionis Physicae, sic enim pari modo argumentum deduco: quare materiam primam sigillatim, & ostenditionem, & formam considero, nisi ut inde essentiam compositi dignoscam? quare compositi essentiam inquiri? ut passiones, quarum cognitio necessario à cognitione essentiae dependet per vestigem, ergo passio corporis naturalis, non ipsum corpus naturale, est subjectum Attributionis Physicae, quod philosophus nemo concedat.

Ad argumentum ergo Resp. distinguendo Minorem; ad conclusionem referuntur omnia primario, nego Minorem; secundario, concedo, sicut eodem modo causa refertur ad effectum ultimò secundario, causa enim in hoc sensu est propter effectum, sicut & potentia propter actum, non tamen primario, hoc etenim sensu actus potius est propter potentiam, quam potentia.

V.
Logica per
Definitionem
magis
jurat scientias,
quam
per hujus-
modi propo-
sitionem.

VII.
Ex eo quòd
illa utatur
Logica, non
inferitur
esse sub-
jectum illius
Attrib.

VIII.
Nona opinio
Conclu-
sionem
statuit Ob-
ject. Attrib.
Logicae.
Ratio est,
quia omnia
ordinantur
ad inferen-
dam Con-
clusionem.

IX.
Ratorque-
tur hoc ar-
gumentum,
& ostendi-
tur esse
inefficax.

X.
Resp. ad
argumentum
dem omnia ad
conclusionem
referri
tantum
secundario

potentiam, ordinatur siquidem ad eam perficiendam. Sic ergo cum præmissæ causæ sint conclusionis, definitionis vel divisionis cognitio magis principaliter intenditur à Logica, quàm intendatur conclusio, quæ est definitionis vel divisionis effectus.

XI. *Conclusio non est æque perfecta ac utraque præmissa.*
Arguunt secundò, conclusio intensivè est æque perfecta atque utraque præmissa, ergo primariò conclusionem intendit Logica. Verùm minùs firmum est hoc fundamentum quàm præcedens, primò enim præmissæ non sunt causa univoca, sed æquivoca respectu conclusionis, causa autem æquivoca principalis perfectior semper est effectui, ut patet in essentia respectu proprietatum, & aliis. Secundò; quia si esset æque perfecta ac utraque præmissa, esset quia in se complecteretur objecta & virtutem præmissarum, quod tamen infra d. 47. f. 4. ostendam esse falsum.

XII. *Nullum est artificium in elicienda conclusione, aliud quippiam (nempe conclusio) ab his quæ posita sunt, necessestariò accidit eo quod hæc sunt,* ergo conclusio necessariò sequitur ad positionem præmissarum, ergo nullum est artificium in elicienda conclusione, sed totum artificium est in disponendis præmissis. Sicut in agricultura totum artificium est in plantandis herbis & arboribus, putandis, rigandis &c. postea vero necessariò & sine arte flores nascuntur, & fructus. Eodem modo conclusio ex sua radice pullulat, videlicet præmissis.

SECTIO III.

Objectum attributionis Logica non sunt præmissæ recte dispositæ, nec Demonstratio.

I. *Tres restant sententiæ, quæ pari fermè probabilitate procedunt, ita ut dubius hac in re aliquandiu hæserim, quam reliquis præferrem, quinque sectione primâ Tetrarchiam reieci, hic fermè instituerim Triumviratum.*

II. *Prima itaque ex tribus, quæ ordine decima est ex relatis, eorum est, qui objectum Attributionis Logicae docent esse Præmissas recto ordine juxta præscriptas à Dialectica leges ad conclusionem ritè inferendam dispositas, in hoc enim tota ars syllogistica consistit; præmissis namque rectè dispositis, sequitur suapte natura conclusio, ut proximè diximus. Hoc ergo est quod primò spectat Dialectica, hic præcipuus disputatricis scientiæ scopus.*

III. *Hæc sententia probabilissima est: cur autem eam non amplectar, dicam in hujus sectionis decursu, eadem enim fermè est hujus & sequentis opinionis impugnatio.*

IV. *Undecima sententia affirmat Demonstrationem esse subjectum Attributionis Logicae: ita Mur. d. proœm. q. 2. Con. 2. inclinât Vaf. 1. p. d. 4. c. 10. tenet P. Hur. d. 1. f. 7. per totam, & P. Arriaga d. 2. Log. sec. 5. subf. 3. quibuscum præcipuè nobis erit hac in re disceptatio. Quam etiam sententiam plurimi sequuntur ex Recentioribus, estque hodie fere communis.*

V. *Contra primò, ideo hujus sententiæ auctores modum sciendi ut sic ab objecto Attributionis Logicae rejiciunt, quia est objectum nimis indeterminatum, cum maxima sit varietas in modo sciendi, definitione scilicet, divisione, & Demonstratione, ad quas conficiendas modus sciendi ut sic ordinatur ut pars eorum Metaphysica: sed maxima etiam est varietas in demonstrationibus, ad quas construendas ordinatur demonstratio ut sic tanquam pars earum Metaphysica, ergo: Minor probatur primò: Diversæ regulæ*

traduntur ad conficiendam demonstrationem Quia, seu à posteriori, à regulis ad demonstrationem propter quid, seu à priori. Secundò, In demonstrationibus maxima quoad artificium Logicum est varietas, nunc enim affirmativæ propositiones assumendæ sunt, nunc negativæ, nunc universales, nunc particulares, nunc universalis & affirmativa una, nunc particularis & negativa altera, ergo Demonstratio ut sic nimis generale quiddam est, & indeterminatum, ut sit objectum Attributionis Logicae.

Confir. potest quis perfectè nosse conficere demonstrationem in Barbara, & tamen ignorare modum Demonstrationem conficiendi in Ferio, vel alio modo etiam ex quatuor primis primæ figuræ, propter diversissimum in eis repertum artificium; non minùs quàm quis nosse potest modum definiendi & non dividendi, ob quam causam ipsi modum sciendi ut sic ab objecto Attributionis Logicae rejiciunt. Parum ergo consequenter loquuntur dum pro hoc munere assignant Demonstrationem ut sic.

Secundò impugnatur illa sententia, totum enim artificium Logicum in Demonstratione repertum, in solis præmissis situm est, his enim positis necessariò sequitur conclusio, unde meo judicio illa sententia, quæ objectum Attributionis Logicae statuit præmissas rectè coordinatas, hac multo est probabilior.

Dices etiam errari potest in inferenda conclusione, aliquando enim directè concluditur, aliquando indirectè; unde ad conclusionem etiam traduntur à Dialecticis regulæ. Contra, in quatuor primis modis primæ figuræ non assignantur ejusmodi regulæ, sed solum in quibusdam imperfectis, ergo quatuor illi modi primæ figuræ statui deberent pro objecto Attributionis, utpote ad quos reducuntur & esse objectum referuntur reliqui, non minùs quàm syllogismus probabilis ad Demonstrationem.

Tertiò contra utramque sententiam est, quia statui aliquid potest multò hoc munere dignius, ut videbimus sec. sequente.

SECTIO IV.

Statuitur Objectum Attributionis Logicae.

Prima conclusio: Definitio est objectum principale Logicae. Objectum principale alicujus scientiæ, ut supra dixi, est illud, quod in ea est scitu dignissimum, sive reliqua quæ in illa scientia tractantur ad illud referantur, sive non, & in hoc differt ab objecto Attributionis. Hanc saltem conclusionem probant quæ mox afferam ad secundæ conclusionis probationem.

Secundæ conclusio, Definitio est objectum Attributionis Logicae. Ratio à priori: minus Logica est parare instrumenta sciendi, inde enim dicitur *instrumentalis scientia, & scientiarum clavis*, quod instrumenta scilicet & claves præparet, quibus scientiæ omnes, in suâ quæque materiâ difficultates occurrentes referent, sed præcipuum sciendi instrumentum est definitio, ergo. Major est certa, & ab omnibus admittitur, Logica enim munus est intellectus operationes in aliis scientiis dirigere, ut dictum est.

Minor itaque probatur: Illud est perfectissimum instrumentum sciendi, quod perfectissimè manifestat objectum, sed Definitio perfectissimè manifestat objectum, ergo, probatur Minor, illa cognitio perfectissimè manifestat objectum, quæ naturam ejus & essentiam declarat, sed Definitio declarat essentiam, utpote quæ datur per partes essentielles, genus scilicet & differentiam, ergo, probatur Major, primus namque & præcipuus cujusque rei conceptus est essentia,

In Demonstrationibus conficiendis maxima est varietas.

VI. *Uterius hoc idem declaratur.*

VII. *Prior sententia est hac probabilior.*

VIII. *Sequenter omnes quatuor primos modos primæ figuræ statui debent pro objecto Attributionis & esse objectum.*

IX.

I. *Definitio est objectum principale Logicae.*

II. *Objectum Attributionis Logicae est Definitio.*

Ratio à priori est, quod Logicae munus sit parare instrumenta sciendi, quod perfectissimè manifestat objectum, sed Definitio perfectissimè manifestat objectum, quæ naturam ejus & essentiam declarat, sed Definitio declarat essentiam, utpote quæ datur per partes essentielles, genus scilicet & differentiam, ergo, probatur Major, primus namque & præcipuus cujusque rei conceptus est essentia.

sentia, ergo prima & præcipua cognitio erit essentia cognitio.

III. Confirmatur & explicatur magis: Logica est scientia veritatis, hoc est scientia per quam præmunitur intellectui via ad veritatem indagandam, ergo præcipuum scientiæ instrumentum intendit præcipue, sed hoc instrumentum est *Definitio*, ergo, probatur Minor. Definitio objectiva, seu essentia cuiuscunque rei particularis est prima veritas objectiva, ut ita dicam, seu radix proprietatum omnium, quæ ab illa dimanant: Sicut Deus fons est rerum omnium, unde Beati quo perfectius eum vident, plures in eo vident creaturas tanquam in causa à qua procedunt, ergo *definitio* formalis quæ ad objectivam repræsentandam ex natura sua ordinatur tanquam illius imago, erit veritas prima dignitate, perfectione & excellentia, & quasi origo aliarum cognitionum, cum eundem ordinem servet in genere cognitionis, quem objectum in genere entis.

IV. Dices, etiam *Divisio* explicat naturam rei, idque per partes essentielles, genus scilicet & differentiam, ergo æque erit perfectum instrumentum ac *definitio*. Contra primò, *Definitio* enim & *Divisio* in ratione Modi sciendi fortasse non distinguuntur, de quo postea d. 4. l. 2. Contra secundò, si distinguantur, perfectior erit *Definitio*, modus enim cognoscendi sequitur modum essendi, eoque est perfectior, quo in repræsentando propius accedit ad eum in essendo, sed essentia partes illas unitas habet, non divisas, ergo cognitio quæ illas repræsentat ut unitas, *Definitio* nimirum, quæ essentialiter est repræsentatio totius, ut totum est, perfectior erit *Divisione* quæ eas repræsentat ut divisas. Quæ solutio desumitur ex Aristotele secundo post. c. 14. quod est de modo investigandi *Definitionem*, ubi *Divisionem* ad *Definitionem* revocat, tanquam quid ab arte inventum ad *Definitionem* investigandam.

V. Probatur conclusio secundo ratione opposita argumento cui tanquam fundamento innoti videtur opinio *Demonstrationem* præferens *Definitioni*. Primarius & essentialis conceptus *Definitionis*, non est quod sit illativum conclusionis, hoc enim solum est secundarium, & veluti quiddam consequens ad essentialem ejus conceptum, ergo Logica sub alia ratione de *Definitione* tractat, quam ut est illativa conclusionis: Major probatur, primarius conceptus *Definitionis* est ut explicet essentiam rei, sic enim definitur ab Aristotele primo Top. c. 4. *Definitio est oratio explicans quod quid, seu essentiam rei*, ubi explicite & adequatè *Definitionis* naturam quoad primarium ejus conceptum tradit, sed hic nulla fit mentio explicita de illatione conclusionis, ergo est quid posterius, ac proinde non essentia, sed tantum proprietates *Definitionis*, ut risibilitas in homine.

VI. Quæ omnia exemplis clare declarantur: primarius conceptus corporis naturalis est ut constet materia & forma, quo non conceptu non concipitur ejus essentia, & hoc præcisè conceptu concipitur, quicquid verò sequitur, ut quod sit productivum proprietatum, motus, ubicationis, & similibus, licet materialiter & identicè in primo conceptu includatur (eadem namque entitas est, quæ harum proprietatum est productiva, & quæ constat materia & forma), primarium tamen corporis naturalis conceptum non constituit. Idem ergo est in duobus illis conceptibus *Definitionis*.

VII. Confit. hoc enim modo optimè intelligitur illa Philosophorum distinctio naturæ inter & essentiam, essentia enim est conceptus rei secundum se, seu absolutus, natura verò est eadem essentia ut dicens ordinem ad aliquam operationem, unde natura dicitur quasi nascitura, quod ex ea nascantur proprietates

sicque conceptus essentia ratione nostra prior est conceptu naturæ, in iis saltem rebus, quarum primus conceptus non est ut sint operativæ, quales sunt potentia, in iis enim idem est formalissimè essentia & natura, tale autem non est corpus naturale, cuius primus conceptus seu essentia est esse quid compositum ex materia & forma.

Confit. secundò: ante inventam ab Aristotele *Demonstrationem* inventa jam & definita à Socrate fuit *Definitio*, *Divisio* à Platone, ergo non necessariò in primò & essentiali conceptu *Definitionis* involvitur ordo ad proprietates vel passiones, seu ad inferendam conclusionem, sic enim & *Demonstrationem* invenisset Socrates, quam tamen secundum omnes non invenit, sed *Definitionem* consideravit tantum in ordine ad primarium & essentialem ejus conceptum, nempe explicationem essentia, non in ordine ad secundarium, illationem scilicet conclusionis.

Dices illud est subjectum Attributionis alicujus scientiæ, & quod omnia in illa scientia referuntur, sed omnia non referuntur ad *Definitionem*, imò *Definitio* refertur ad aliud, nempe ad conclusionem, ergo. Resp. concessa Majore, distinguendo Minorem quoad secundam partem, refertur *Definitio* ad ad conclusionem tanquam ad causam, nego Minorem, tanquam ad proprietatem, vel effectum, concedo: hoc autem tantum abest, ut obstat rationi subjecti Attributionis ut vel maxime conferat, sic enim corpus naturale est subjectum Attributionis Physicæ, & anima Animæ, & tamen refertur illud ad suas proprietates, quantitatem, motum, ubicationem, hæc ad suas, potentias nimirum, qui tamen ordo non obstat rationi subjecti Attributionis.

Definitionem itaque non in se quis centrum Logica dixerit, reliqua omnia circumferentiam, utpote quæ *Definitionem* cingunt quasi, & ad eam tanquam ad radicem referuntur. Quædam siquidem prius ad eam considerantur, ut genus & differentia ad *Definitionem* apprehensivam, hæc ad judicativam &c. alia posterius, ut conclusio probabilis & demonstrativa, omnia tamen ad *Definitionem* tanquam ad centrum, & perfectissimam in Logica cognitionem vergunt, ut clarius constabit ex solutione argumentorum.

SECTIO V.

Solvitur præcipuum argumentum contra *Definitionem*.

I. Contra nostram sententiam stantem *Definitionem* objectum Attributionis Logica. Obicit primò Hur. d. 1. Log. l. 3. subsec. 4. nu. 150. Ariaga d. 2. Log. l. 3. subsec. 3. nu. 58. & Recentiores communiter, cognitio partis ordinatur ad cognitionem totius, sed *Demonstratio* est totam quoddam compactum ex tribus propositionibus, duabus scilicet præmissis, inter quas altera est *Definitio*, & conclusione, ergo *Definitio* quæ est pars ordinatur ad compositionem & cognitionem *Demonstrationis*, ergo *Demonstratio* est finis ultimus, & objectum Attributionis Logica.

Contra primò: si enim hic respondeam, quod cum doctis quibusdam Recentioribus postea ostendam esse verum d. 47. l. 1. & probabile esse: fateatur P. Hur. d. 10. Log. l. 12. nu. 84. nempe discutium non includere tres actus, sed in sola conclusione consistere, cum secundum Aristotelem, & S. Thomam discursus sit cognitio unius veritatis per aliam, & post aliam, de quo latius, loco citato, fuit tota vis hujus argumenti, jam enim *Definitio* par est ratio superioris

Essentia est prima radix in essendo. Definitio in cognoscendo.

Perfectior explicat naturam rei Definitio, quam Divisio.

Ans. Divisionem ordinantem ad Definitionem.

Primarius & secundarius conceptus Definitionis.

I. Definitio explicat essentiam rei, sic enim definitur ab Aristotele primo Top. c. 4. Definitio est oratio explicans quod quid, seu essentiam rei, ubi explicite & adequatè Definitionis naturam quoad primarium ejus conceptum tradit, sed hic nulla fit mentio explicita de illatione conclusionis, ergo est quid posterius, ac proinde non essentia, sed tantum proprietates Definitionis, ut risibilitas in homine.

VI. Definitio essentia declaratur exemplo corporis naturalis.

VII. Differentia inter naturam & essentiam. Natura quasi nascitura.

VIII. Socrates invenit Definitionem: Plato Divisionem: Aristoteles Demonstrationem.

IX. Definitio ad conclusionem refertur tanquam ad effectum.

X. Definitio centrum Logicae, reliqua sunt circumferentia.

I. Obij. Demonstrationem esse perfectissimam Definitionem.

II. Demonstratio probabiliter consistit in sola Conclusionem.

gulis propositionibus in Demonstratione contentis, quæ impar fortasse fuisset universis.

III. Sed quicquid de hoc sit Resp. secundò nec Demonstrationem Propter quid, nec Quia ingredi De-

finitionem integram, tanquam partem illarum constitutivam, sed solum partem Definitionis, nempe differentiam. Sic enim in Demonstratione propter quid, quæ probatur prima passio, e.g. *omne rationale est admirativum*, *Omnis homo est rationalis*, ergo *omnis homo est admirativus*, hanc Demonstrationem ut videmus (quæ tamen est perfectissima) sola ingreditur differentia, & si quis etiam genus apponeret, ut *omne animal rationale est admirativum*, frustra id faceret, & aliquid adjiceret otiosum planè ac supervacaneum, cum animal non sit principium formale admirationis, sed rationale tantum: sicut è contra, si quis probare vellet hominem esse sensitivum, frustra poneret totam hominis Definitionem hoc modo, *Omne animal rationale est sensitivum*, sed *omnis homo est animal rationale*, ergo *omnis homo est sensitivus*, rationale enim non est principium formale sensationis, unde hæc est falsa propositio in sensu formali *homo est sensibilis, quia rationalis*: quare differentia in hoc syllogismo planè est superflua, sed formari deberet hoc modo: *Omne animal est sensitivum, omnis homo est animal*, ergo *omnis homo est sensitivus*. En quomodo hæc Demonstrationes, quæ tamen sunt perfectissimæ, nunquam ingreditur definitio, nec est pars illarum constitutiva.

IV. Idem ostendi potest in Demonstratione Quia. In qua essentia probatur per passionem, Definitio enim nunquam statuitur in præmissis, sed tantum vel generationem, vel differentia. e.g. in hac & similibus Demonstrationibus: *Omne risibile est rationale, omnis homo est risibile*, ergo *omnis homo est rationalis*, si quis verò apponatur genus, & dicatur, *omne risibile est animal rationale*, malè arguit, ut proximè vidimus, cum risibilitas non sit effectus animalitatis formaliter, sed rationalitatis, licet reipsa, & à parte rei, seu materialiter inter se non distinguantur.

V. Sed hæc Definitionem prædictas omnes demonstrationes tanquam partem ingredi, adhuc existimo argumentum illud nullam habere vim. Pro cuius intelligentia recolendum, quod superiore sectione dixi, duas nimirum in omni definitione reperiri perfectiones, vel formalitates, virtualiter distinctas, alteram ad manifestandam essentiam, ad conclusionem inferendam alteram. Cum ergo in Demonstratione ponatur Definitio secundum posteriorem tantum illam rationem, quæ multò est imperfectior primâ, & passio solum definitionis, ut ostendimus, non illius essentia, Definitio extra Demonstrationem est multis gradibus perfectior seipsa ut in Demonstratione. Quare ut consideratur secundum nobilissimum illud munus explicandi essentiam cuiusque rei, est perfectior & se, & alijs omnibus in Demonstratione contentis, cum ut in Demonstratione (in qua solum secundum formalitatem illam imperfectam statuitur) sit alteri præmissæ æqualis, & sæpe superior.

VI. Exemplis res ut existimo reddetur clara. Angelus consideratur ab Astrologo ut movens Cælos, ut tamen consideratur à Metaphysico vel Theologo, perfectior multò est seipso & Cælo quod movet, cum ab Astrologo solum consideretur secundum virtutem motricem, plurimæ autem in Angelo sunt perfectiones, quæ & hanc & Cælum superant, quod movet, & quicum unum facit complexum accidentale. Idem est de anima rationali, quæ prout consideratur ab Animastica est perfectior & se & corpore quod informat, secundum quam solum rationem consideratur à Physica. Tandem Deus à Philosopho

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

consideratur, ut cum reliquis causis, materiali scilicet & formali ad effectus concurrat, & animum quasi complexum causarum cum illis constituit, & tamen ut consideratur à Theologo est, & se, & alijs causis, infinitis gradibus perfectior. Ergo hoc argumentum universum non valet, est pars alicujus complexi, scilicet, ergo est illo complexo formaliter imperfectior.

Obijcit secundò P. Arriaga nu. 64. sola Demonstratio propriè facit scire, ergo est finis primarius & objectum Attributionis Logica. Antecedens propter quid, scire enim est rem per causam cognoscere, quod illius sit causa. Contra primò, ergo Demonstratio Quia, seu à posteriori per effectum non facit scire, & non est Demonstratio. Contra secundò, ergo conclusio deducta ex primis principiis non faceret scire, cum tamen cognitio sic deducta omnium sit perfectissima. Contra terriò & præcipuè, Conclusio ex Definitione deducta tanquam ex præmissa est scientifica, ergo Definitio quæ erat inter præmissas erat scientifica, conclusio enim nunquam est certior præmissæ vel utrâque, vel alterâ, ut potest quæ sequitur debiliorem partem.

Et hinc deducitur argumentum pro nostra sententia, cum enim Definitio quæ statuitur pro præmissa sit scientifica, ut ostensum est, & hæc præterea sit cognitio immediata, proximè accedens ad cognitionem Angelicam, est hoc etiam nomine actus excellens, sicque non tantum ex parte objecti (essentia scilicet quam manifestat) sed etiam ratione modi tendendi perfectissimus. Unde ut ait Aristoteles 1. Post. c. 2. *melius est dispositus intelligens*, hoc est immediate cognoscens, quam *sciens*, id est discursum eliciens. Et licet per Demonstrationem & actus ex discursu habitos perficiatur intellectus maxime conformiter ad hunc statum, cum tamen status ipse sit imperfectus & defectivus, actus omnes qui illius proprii sunt, imperfectionem etiam sapiunt, & defectum, unde à cognitionibus immediatis, qualis est Definitio, multis gradibus in dignitate superantur.

Obijcit tertio P. Arriaga n. 50. auctoritatem Aristotelis, qui primo Prior c. 1. initio, propositum sibi ait de Demonstratione agere, & in fine postea ait, jam se de Demonstratione egisse, ergo scopus Aristotelis in sua Logica, ac proinde objectum Attributionis est Demonstratio. Respondetur concedendo librorum de Priori & Posteriori subjectum Attributionis esse Demonstrationem, sicut tractatus de universalibus, de Prædicabilibus Prædicabilia: hoc tamen non impedit quo minus ipsa Demonstratio ad aliud referatur, nempe ad Definitionem, quæ cognitio est in Logica omnium perfectissima, ut ostensum est.

Obijciunt quarto: sola Demonstratio perficit intellectum, ergo est finis Logica primarius. Nego antecedens, multò enim melius perficitur intellectus per Definitionem, prout est explicatio essentia, quam per secundarium ejus conceptum inferendi passionem, ut hac & præcedenti sectione ostensum est. Quo etiam modo solvitur quod opponunt, exauriri scilicet objectum per Demonstrationem, dicimus enim intensivè multò melius exauriri per Definitionem.

Obijciunt quintò: Definitio non est causa conclusionis propriè, nec sola Definitio est illa perfectior, non enim nisi conjuncta cum alia præmissa illam efficit, ergo. Distinguo Majorem, non est causa physica conclusionis, transeat, non est causa intentionalis, hoc est determinans intentionaliter ad ejus productionem, nego, hoc autem sufficit, ut in ratione modi sciendi sit conclusio perfectior, hæc proinde est passio Definitionis, non physica, sed Logica,

E

seu

Pars com-
plexi non
est semper
complexo
illo forma-
liter imper-
fectior.

VII.
Obijc. scire
est per cau-
sam scire, ergo sola
Demon-
stratio fa-
cit scire.

Variè re-
solvitur hæc
objectio.

VIII.
Definitio
quæ est ob-
jectum At-
tributionis
Logica, est cog-
nitio im-
mediata.

Modus cog-
noscendi
per Defini-
tionem im-
mediatam
est perfe-
ctior quàm
per Demon-
strationem.

IX.
Librorum
de Priori
& Posteri-
ori objectum
Attributionis
est Demon-
stratio.

X.
Melius in-
telligitur
sensu per-
fectius im-
mediatè per
Definitionem
quàm per
Demonstra-
tionem.

XI.
Definitio
non est cau-
sa physica
conclusionis,
sed inten-
tionalis
conclusio-
nis.

seu in esse intentionali ab illa profluens.

XII.
Definitio
est perfe-
rior con-
clusionem.

Melius est
dispositus
intelligens
quam scies.

Cur prima
principia
dicantur
intellectus.

Ad id quod additur, Definitionem non causare conclusionem, nisi conjunctam cum alia præmissa, dico habere aliunde nos, ut dixi, Definitionem esse perfectiorem conclusionem, nempe ex ordine essentiali ad objectum perfectius, & ex immediato modo tendendi, & connectendi extrema inter se: unde dicit Aristoteles primò post c. 2. ut supra notavi, *melius est dispositus intelligens quam scies*, ubi per scientem denotat elicientem discursum, per intelligentem verò illum, qui iudicium aliquod elicit, immediate scilicet connectendo extrema inter se, & non ob medium prius cognitum. Quare prima principia, quæ axiomata vocantur & dignitates, dicuntur à Philosophis intellectus, quia immediate ex vi intellectus, sine discursu illis assentimur.

SECTIO VI.

Solvuntur alia quædam argumenta contra nostram sententiam de Definitione.

I. **H**anc à me olim traditam sententiam de Definitione, Recentiores aliqui variis postea impugnarunt argumentis, prima certè facie difficultibus, at dum ea propius exploro, non earum mihi virium videntur, ut Definitionem propterea loco movendam, nedum de gradu deiciendam censeam.

II. Obijcitur ergo sextò: Definitio non utcumque est objectum Logica, sed Definitio demonstrata; ergo Demonstratio est subiectum Attributionis Logica. Contra, Demonstratio non utcumque est objectum Logica, sed Demonstratio definita, nam sine Definitione non cognoscitur ejus essentia, ergo Definitio est subiectum Logica. Mutuò ergo quoad hoc se juvant Definitio & Demonstratio, sicut scientia ut supra diximus; Definitio tamen quæ est præmissa, est immediata, non per medium demonstrativum habita, imò tota Demonstratio tandem ad Definitionem ordinatur, ut scilicet per demonstrationem passionum natura clarius innotescat.

Mutuò ju-
vant se De-
finitio, &
Demon-
stratio.
Demon-
stratio or-
dinatur ad
Definitionem.

Potest quid
ab aliqua
scientia
considera-
ri, & per
se, & in or-
dine ad
aliud.

Quædam
considera-
bilia ran-
tum sunt
in ordine
ad aliud.

III. Obijcitur septimò: non potest idem per se ab arte aliqua vel scientia considerari, & in ordine ad aliud; ergo nec Definitio in ordine ad se, & Demonstrationem. Distinguo antecedens, si illud non sit expetibile per se, sed solum in ordine ad aliud, concedo antecedens, si simul sit expetibile per se, & in ordine ad aliud, nego: sic elementa considerantur à philosophia, & per se, & in ordine ad mixta, quorum sunt principia: sic varia unguenta ob odorem & pretium quod in se habent, per se considerantur ab unguentaria, & etiam ut materia apta ad alia unguenta componenda. Si tamen sit res planè incompleta & imperfecta, qualis est materia prima, vel modus aliquis imperfectus, est magis probabile non esse considerabile per se, sed solum in ordine ad aliud: at Definitio est per se expetibilis, & considerabilis ob perfectum artificium quod in se habet, & etiam secundariò in ordine ad aliud, nempe Demonstratio- nem, seu conclusionem ut illius causa.

IV. Obijcitur octavò: Logica munus est reddere nos disputatores, seu docere formam syllogisticam, sed hoc non præstat per solam Definitionem, ergo Definitio non est subiectum Attributionis: probatur Minor, possumus siquidem Definitionem, seu mo-

dum definiendi cognoscere, & non cognoscere mo- dum argumentandi. Respondetur primò, distin- guendo Majorem, est munus Logica reddere nos disputatores primariò, nego Majorem, secundariò concedo, cum enim Logica sit scientia instrumen- taria (qua de causa Aristotelis Logica *ὀργανον* dici- tur) id spectabit præcipue, quod est præcipuum sciendi instrumentum, sed hoc est Definitio, ut ostensum est, ergo præcipuum Logica munus est reddere nos definidores, non disputatores, seu explicatores essen- tia, non passionis. Secundò Resp. concessa Majore, negando Minorem, ad probationem distinguo an- tecedens, si cognoscatur Definitio adæquate & per- fectè, nego antecedens, si inadæquate solum & im- perfectè, concedo.

Resp. pri-
marium
Logica mu-
nus esse
reddere nos
definidores,
seu cognito-
res essentia.

Cognitio
perfectè
Definitione
cognoscitur
ars syllo-
gistica.
V.

Objic. nonò: Non sinit quis habità cognitione Definitionis, sed ulterius tendit ad conclusionem, ergo conclusio seu Demonstratio est ultimum quod intenditur. Resp. distinguendo consequens, est ulti- mum ordine, concedo consequentiam, est ultimum dignitate, nego. Sicut natura, producta essentia, non sinit, sed per illam intendit passionem, nullus tamen, opinor, dicit, essentiam à natura secundariò tantum intendi, passionem primariò.

Conclusio
est ultimum
ordine. De-
finitio dig-
nitate.

Objic. decimò: Hic actus est perfectior Defini- tione, homo est risibilis, quia est animal rationale, ergo erit objectum attributionis Logica. Contra, perfectior adhuc illo est hic actus, homo est risibilis & admirativus, quia est animal rationale, ergo erit ob- jectum attributionis. Dico ergo, ex parte materiæ est perfectior, non formæ. Nec video quo pacto hic actus spectet ad Logicam, nam non ut conclusio, sic enim esset vitiosus, cum medium conclusionem in- gredi non debeat, nec ut Definitio, quia non constat solo genere & differentia.

VI.

Si verò quis dicat spectare hunc actum ad Logi- cam, tanquam actum consequentem præmissis & conclusionem, & representantem totum objectum illarum simul, ut postquam quis elicit hos actus, *Omne animal rationale est risibile, omnis homo est ani- mal rationale; ergo omnis homo est risibilis*, postea hunc eliciat, *omnis homo est risibilis, quia est animal ratio- nale*: dico hunc actum non spectare ad Logicam, quia non dat regulas ultra conclusionem, vel inquiri ro qua parte Logica tradantur hæ regulæ? Nec solemus hunc actum elicere, nisi quis actum refle- ctendo, animi gratia id præstare velit.

VII.

Objic. undecimò: Definitio inveniri in prima Ap- prehensione potest, ergo non est subiectum Attri- butionis Logica: patet antecedens, animal rationale est definitio hominis, sed hoc concipi potest per simplicem apprehensionem, ergo. Ad hoc tamen dico, Definitionem propriè non consistere, nisi in iudicio, cum simplex apprehensio non faciat scire, nec enim ex eo quod quis apprehendat stellas esse pares, quidquam hac de re novit, ut latius osten- dam infra d. 43. sect. 1.

VIII.

Mancat igitur, Definitionem naturæ indagatri- cem, primum sciendi instrumentum, primum Logi- cæ objectum esse, scopumque ad quem in omni sui parte præcipue collimet. Clavi huic regis, intima naturæ adyta referant reliquæ Dialecticæ claves, inferiora, inquam, objecta (suo tamen cuique ho- nore salvo, ac dignitate) primas deferant.

IX.

DISPU.